

RES SOCIALIS
UNIVERSITAS TYRNAVIENSIS

TRNAVSKÁ UNIVERZITA

RES SOCIALIS 2015

PREMENY SOCIÁLNEJ PRÁCE

Hľadanie identity profesie

Zborník príspevkov z konferencie RES SOCIALIS 2015

KATARÍNA LEVICKÁ - PETER PATYI (Eds.)

ERIS
EUROPEAN RESEARCH INSTITUTE
FOR SOCIAL WORK

RES SOCIALIS 2015

PREMENY SOCIÁLNEJ PRÁCE

HĽADANIE IDENTITY PROFESIE

*Zborník príspevkov z konferencie RES SOCIALIS 2015, ktorá sa konala v dňoch
15. - 16. októbra 2015, na Fakulte zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity
v Trnave*

Katarína Levická - Peter Patyi (Eds.)

TRNAVA, 2015

Záštitu nad konferenciou prebrali:

JUDr. Ján Richter

Minister práce sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky

prof. doc. JUDr. Marek Šmid, PhD.

Rektor Trnavskej univerzity v Trnave

prof. MUDr. Jaroslav Slaný, CSc.

Dekan Fakulty zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity v Trnave

**SLOVAK RESEARCH
AND DEVELOPMENT
AGENCY**

**Konferencia sa konala s podporou Agentúry na podporu
výskumu a vývoja ako súčasť projektu APVV /0524 -12/
“Identita sociálnej práce v kontexte Slovenska”**

Zborník recenzovali:

doc. PhDr. Marta Vaverčáková, PhD., MPH.

Mgr. Zuzana Truhlářová, Ph.D.

Za obsah príspevkov, originalitu a literárne citácie zodpovedajú autori príspevkov.
Príspevky neprešli jazykovou úpravou

ISBN 978-80- 8082-939- 1

Vedecký výbor konferencie:

Prof. PhDr. Mgr. Jana Levická, PhD.

Katedra sociálnej práce; Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce; Trnavská univerzita v Trnave

Prof. MUDr. Jaroslav Slaný, CSc.

Dekan Fakulty zdravotníctva a sociálnej práce; Trnavská univerzita v Trnave

Prof. PhDr. Beáta Balogová, PhD.

Predsedyňa Asociácie vzdelávateľov v sociálnej práci; Filozofická fakulta; Prešovská univerzita v Prešove

Prof. Cristina De Robertis

Directrice de l'Ecole de service social de la Croix-Rouge française de Toulon

Prof. Dr. Emmanuel Jovelin

Institut social de Lille; Université catholique de Lille

Prof. PhDr. Libor Musil, CSc.

Katedra sociální politiky a sociální práce; Fakulta sociálních studií; Masarykova univerzita

Doc. PaedDr. Oldřich Chytil, Ph.D.

Dekan Fakulty sociálních studií; Ostravská univerzita v Ostravě, Prezident ERIS

Mgr. Zuzana Truhlářová, PhD.

Riaditeľka Ústavu sociální práce; Univerzita Hradec Králové

Dr. Beata Gornicka

Katedra Pedagogiki Społecznej; Instytut Nauk Pedagogicznych; Uniwersytet Opolski

Prof. Lolita Vilka

Department of Welfare and Social Work; Riga Stradins University

Doc. PhDr. Ondrej Botek, PhD.

Vedúci Katedry sociálnej práce; Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce; Trnavská univerzita v Trnave

Doc. PhDr. Alice Gojová, Ph.D.

Fakulta sociálních studií, Ostravská univerzita v Ostravě

Doc. PhDr. Eva Mydlíková, PhD.

Katedra sociálnej práce; Pedagogická fakulta; Univerzita Komenského

Doc. PhDr. Markéta Rusnáková, PhD.

Katedra sociálnej práce; Pedagogická fakulta; Katolícka univerzita v Ružomberku

Doc. PhDr. Miriam Slaná, PhD.

Katedra sociálnej práce; Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce; Trnavská univerzita v Trnave

PhDr. Martin Smutek, PhD.

Ústav sociální práce; Univerzita Hradec Králové

Doc. PhDr. Martina Žáková, PhD.

Katedra sociálnej práce; Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce; Trnavská univerzita v Trnave

Prof. PhDr. Eva Žiaková, CSc.

Katedra sociálnej práce; Filozofická fakulta; Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Organizačný výbor konferencie:

Doc. PhDr. Nadežda Kovalčíková, PhD.

Katedra sociálnej práce; Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce; Trnavská univerzita v Trnave

Mgr. et Mgr. Katarína Levická, PhD.

Katedra sociálnej práce; Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce; Trnavská univerzita v Trnave

Mgr. Andrea Bánovčinová, PhD.

Katedra sociálnej práce; Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce; Trnavská univerzita v Trnave

Mgr. Peter Patyi, PhD.

Katedra sociálnej práce; Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce; Trnavská univerzita v Trnave

Mgr. Michaela Hromková, PhD.

Katedra sociálnej práce; Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce; Trnavská univerzita v Trnave

OBSAH

<i>PREDHOVOR</i>	7
BALOGOVÁ Beata <i>FENOMÉN PREGRADUÁLNEJ INKONGRUENCIE SOCIÁLNEHO PRACOVNÍKA AKO BARIÉRA PROFESIJNEJ IDENTITY</i>	8
BÁNOVČINOVÁ Andrea <i>IDENTITA SOCIÁLNEHO PRACOVNÍKA PRACUJÚCEHO S RODINOU</i>	16
BOSÁ Monika <i>OTÁZKY MOCI AKO VÝZVA PRE PROCES PROFESIONALIZÁCIE SOCIÁLNEJ PRÁCE</i>	17
BOTEK Ondrej <i>IDENTITA VERSUS IDENTITY</i>	26
DANIŠOVÁ Beáta - LEVICKÁ Jana <i>ŠPECIFIKÁ PRÁCE S RÓMSKOU RODINOU</i>	31
GÓRNICKA Beata <i>SOCIAL WORK TO THE PROBLEMS OF MARGINALIZED SOCIAL GROUPS IN POLAND</i>	38
JUSKO Peter <i>VYBRANÉ OTÁZKY LEGITIMITY SOCIÁLNEJ PRÁCE PRI VÝKONE PROBÁCIE V TRESTNEJ JUSTÍCI V SLOVENSKEJ REPUBLIKE</i>	39
KÁLLAY Andrej <i>ADMINISTRATÍVNA SOCIÁLNA PRÁCA - STAV NA SLOVENSKU</i>	49
KHYZHNA Olga <i>THE METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF THE FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS DEVELOPMENT TO THE WORK WITH CHILDREN SUFFERED FROM VIOLENCE</i>	56
KOVALČÍKOVÁ Nadežda - LETOVANCOVÁ KATARÍNA <i>IDENTITA SOCIÁLNEHO PRACOVNÍKA PRACUJÚCEHO S PSYCHIATRICKÝM KLIENTOM</i>	63
KRÓL Agnieszka <i>TAKING ADVANTAGE OF RESOURCES AVAILABLE IN THE LOCAL COMMUNITY IN SOCIAL WORK</i>	71
LEVICKÁ Jana - LEVICKÁ Katarína <i>IDENTITA SOCIÁLNEJ PRÁCE AKO TEORETICKO-EMPIRICKÝ PROBLÉM</i>	70
LEVICKÁ Jana <i>PROFEJNÁ ROLA AKO JEDEN Z IDENTIFIKAČNÝCH FAKTOROV</i>	78
LEVICKÁ Katarína - VIDOVÁ Klaudia <i>ZMENY PROFESIJNÉHO VZŤAHU V HISTÓRII SOCIÁLNEJ PRÁCE</i>	89
MÁTEL Andrej - MALÍŠKOVÁ Zuzana <i>ETICKY SENZITÍVNA SOCIÁLNA PRÁCA</i>	97

MUSIL Libor
PŘEDPOKLADY ROZLIŠOVÁNÍ SOCIÁLNÍ PRÁCE A SOCIÁLNÍCH SLUŽEB.....104
MYDLÍKOVÁ Eva - BRNULA Peter
SOCIÁLNA PRÁCA S RODINOU A RODINNÁ TERAPIA - STRETNUTIA A ROZCHODY.....106
ONDRUŠKOVÁ Elena
K MOŽNOSTIAM ROZVÍJANIA METÓD A METODÍK V SOCIÁLNOPRÁVNEJ OCHRANE DETÍ V SITUÁCII ROZVODU120
PATYAN Laszlo
CHARACTERISTICS OF SOCIAL WORK IN HUNGARY - CURRENT AND PAST DISCUSSIONS, AND ISSUES CONCERNING TO THE PROFESSIONALISATION, INSTITUTIONALISATION AND THE ROLE OF SOCIAL WORK129
PATYI Peter
VÝZNAM TEÓRIE SOCIÁLNEJ DEZINTEGRÁCIE W. HEITMEYERA PRE SLOVENSKÚ SOCIÁLNU PRÁCU VO VZŤAHU K SYNDRÓMU SKUPINOVU ORIENTOVANEJ ANIMOZITY.....135
RUSNÁKOVÁ Markéta - ALMAŠIOVÁ Angela
REFLEXIA STATUSU PROFESIE SOCIÁLNÝCH PRACOVNÍKOV V PRAXI.....140
SLANÁ Miriam - HROMKOVÁ Michaela - LETOVANCOVÁ Katarína
REFLEXIA SOCIÁLNEJ PRÁCE V NEMOCNIČNOM PROSTREDÍ.....147
SLOBODOVÁ Lucia
VÝZVY PRE SLOVENSKÚ REPUBLIKU V OBLASTI UTEČENECKEJ PROBLEMATIKY V KONTEXTE AKTUÁLNEHO DIANIA V SPOLOČNOSTI.....147
STRÝČKOVÁ Daniela - ŽÁKOVÁ Martina - LEVICKÁ Katarína
IDENTITA SOCIÁLNÝCH PRACOVNÍKOV PRACUJÚCICH V RESOCIALIZAČNÝCH ZARIADENIACH.....160
ŠOLTÉSOVÁ Denisa
VYUŽITIE GESTALT PRÍSTUPU V SOCIOTERAPII S ASISTENCIOU PSO.....161
TOMICZEK Václav
PRINCIP A CÍLE KŘESŤANSKÉ PÉČE O NEMOCNÉ.....172
UHNÁKOVÁ Dominika - LEVICKÁ Jana
BEZMOCNOSŤ SOCIÁLNEHO PRACOVNÍKA.....177
VALENTOVIČOVÁ Zuzana
SOCIÁLNA PRÁCA V KONTEXTE PENITENCIÁRNEJ PRAXE.....188
ŽÁČKOVÁ Jana
CHARAKTER SOCIÁLNÍ PRÁCE NA OBECNÍCH ÚŘADECH PŘED A PO REFORMĚ V ROCE 2012.....195
ŽIAKOVÁ Eva - HALACHOVÁ Magdaléna
PRIENIKY A ODKLONY PSYCHOLÓGIE A SOCIÁLNEJ PRÁCE V KONTEXTE ICH TEÓRIÍ.....202

Predhovor

Otázky identity sociálnej slovenskej práce pokladáme dnes za ešte aktuálnejšie, ako v roku 1990, keď prišlo u nás k obnoveniu vysokoškolského vzdelávania v odbore sociálna práca. Potreba nájsť odpovede na mnohé otázky, ktoré súvisia s témou identity profesie sociálna práca nás viedlo k tomu, aby sme sa s touto témou uchádzali o finančnú podporu v grantovej agentúre APVV, ktorú sme aj získali.

Od roku 2013 tak na katedre riešime projekt APVV 0524-12 „*Identita sociálnej práce v kontexte Slovenska*“. V rámci vedeckej práce riešiteľského kolektívu vzniklo a očakávame, že ešte vznikne viacero výstupov, ktoré by podľa nášho názoru mali byť diskutované minimálne slovenskou odbornou verejnosťou. Vedecká konferencia s medzinárodnou účasťou je podľa nášho názoru tým najvhodnejším fórom na takúto diskusiu.

Na konferencii, ktorá sa uskutočnila v dňoch 15. - 16. októbra 2015 sa aktívne zúčastnili zástupcovia Slovenska, Česka, Poľska, Maďarska, Francúzska a Ukrajiny. Príspevky jednotlivých autorov, ktoré prešli recenzným konaním, nájdete v tomto zborníku. Výnimkou sú tie príspevky, ktoré autori pripravovali ako súčasť vedeckých monografií, či ako príspevky určené na publikovanie v domácich, či zahraničných časopisoch. Tieto príspevky sme s ohľadom na etiku vedeckej práce do zborníka nezaradili ako „full-text“, teda ako celý text. Zaradili sme len ich abstrakty, aby si čitateľ zborníka mohol urobiť celkovú predstavu o diskutovaných témach konferencie.

Obsah zborníka tvoria príspevky z rôznych oblastí sociálnej práce, ktoré či už priamo, alebo nepriamo prispieva k riešeniu našej výskumnej témy. Tešíme sa z príspevkov zahraničných kolegov a kolegýň, ktoré nám priblížili problémy, ktoré sú v jednotlivých krajinách v súčasnosti diskutované.

Ako editori zborníka sme sa rozhodli zoradiť príspevky nie podľa jednotlivých sekcií, ako býva zvykom, ale zoradiť ich abecedne podľa priezviska prvého autor/autorky.

V závere príspevku nájdete pozvánku na v poradí už tretiu konferenciu o identite sociálnej práce, ktorá sa bude konať v dňoch 27. - 28. apríla 2017.

Katarína Levická a Peter Patyi
editori

RES SOCIALIS
15.-16. OKTÓBER **2015**

FAKULTA ZDRAVOTNÍCTVA A SOCIÁLNEJ PRÁCE
TRNAVSKEJ UNIVERZITY V TRNAVE

VYBRANÉ OTÁZKY LEGITIMITY SOCIÁLNEJ PRÁCE PRI VÝKONE PROBÁCIE V TRESTNEJ JUSTÍCI V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

JUSKO Peter¹

Abstrakt

Proces legitimizácie a nadobudnutie legitimacy v ponímaní celospoločenského akceptovania danej činnosti je dôležitou súčasťou hľadania identity každej profesie. Sociálna práca, predovšetkým svojou transdisciplinárnosťou disponuje väčším počtom legitimit, čo výrazne komplikuje finalizáciu konštruovania jej identity. Premeny, ktorými sociálna práca ako profesia prechádza priniesli, ako svoj významný produkt, aj otázku hľadania identity sociálnej práce pri výkone probácie. V našom príspevku sa, vzhľadom na ústrednú tému tejto konferencie, zameriame na tie aspekty výkonu probácie, ktoré súvisia s legitimitou sociálnej práce v tejto oblasti a hľadaním jej profesijnej identity. Podľa nášho názoru ide predovšetkým o personálne zabezpečenie výkonu probácie, jej legislatívnu úpravu, konkrétne činnosti probačných pracovníkov, inštrumentálne ukazovatele probácie a inštitúcie participujúce v probačných službách. Vzhľadom k existujúcemu stavu probácie v Slovenskej republike budeme na tieto aspekty nahliadať tak z pozície legitimacy v ponímaní konkrétneho stavu daného systému, ako aj vo vzťahu k legitimizácii, tj. procesu, ktorý smeruje k dosiahnutiu legitimacy. Z pohľadu uplatnenia sociálnej práce v tejto oblasti je možné hovoriť o tzv. redukovanej legitimit, ktorá implikuje istú ohraničiteľnosť sociálnej práci svojbytných aspektov pri výkone probácie.

Kľúčové slová: Probácia. Probačný a mediačný úradník. Sociálna práca. Legitimita. Identita. Výkon trestu odňatia slobody. Probačný dohľad. Trest povinnej práce. Trest domáceho väzenia. Ochranný dohľad. Elektronický monitoring.

Abstract

The process of legitimisation and legitimacy in acquisition terms, the overall social acceptance of the activity is an important part of the search for identity of each profession. Social work, according to its transdisciplinarity have more legitimacies, what greatly complicated finalization of constructing its identity. Variables that social work as a profession passes through, brought as their major product, the search for identity and the question of social work in the performance of probation. In our contribution, with respect to the central theme of this conference, we focus on those aspects of the probation relating to the legitimacy of social work in this area and looking for her professional identity. In our opinion, it is all about staffing performance of probation, a legislative amendment, specific actions probation workers, instrumental variables probation and institutions participating in the probation service. Given the current state of probation in the Slovak Republic will be consulted on these aspects so from a position of legitimacy in the perception of the actual state of the system, as well as in relation to legitimizing ie. process leading to the attainment of legitimacy. In terms of the application of social work in this area it is possible to speak of so-called. reduced legitimacy, which implies a certain limit of social work peculiar aspects in the performance of probation.

Keywords: Probation. Probation and mediation officers. Social work. Legitimacy. Identity. Imprisonment. Probation supervision. Community service sentence. Home imprisonment. Protective supervision. Electronic monitoring.

¹ Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Pedagogická fakulta, Katedra sociálnej práce, e-mail: peter.jusko@umb.sk; Tel.: +421484464780

ÚVOD

Proces legitimizácie a nadobudnutie legitimacy v ponímaní celospoločenského akceptovania danej činnosti je dôležitou súčasťou hľadania identity každej profesie. Sociálna práca, predovšetkým svojou transcisciplinárnosťou disponuje väčším počtom legitímít, čo výrazne komplikuje finalizáciu konštruovania jej identity. Premeny, ktorými sociálna práca ako profesia prechádza priniesli, ako svoj významný produkt, aj otázku hľadania identity sociálnej práce pri výkone probácie.

V naznačenom kontexte je trvalá udržateľnosť, ako aj rozvoj probačnej praxe celospoločensky prospešnou perspektívou, systémová stabilizácia ktorej by mala byť v záujme odbornej i laickej verejnosti. Východiskovo je na problém legitimacy potrebné nazerať prostredníctvom historických súvislostí. Z historického hľadiska sa ešte pred vydaním písomných zákonov (In: Vanková, 2015, s.17-18) postupne vykryštalizovali dva prvky, ktoré rovnocenne tvoria probáciu:

- podmienený odklad trestu – presnejšie podmienené upustenie od uloženia trestu,
- dozor, ktorý spočíva nielen v kontrole páchatel'a, ale i v jeho pozitívnom výchovnom vedení a pomoci, ktorá je mu poskytovaná v resocializácii.
- Poskytovanie probačných služieb, resp. podmieneného odkladu výkonu trestu v európskej dimenzii prebiehalo v týchto vývojových líniách (In: Derks et.al, 2002, s.10):
- Všeobecný trend prechodu od súkromnej k verejnej organizácii probácie
- Rast, úpadok a oživenie významu dobrovoľníckej práce a rozvoja profesionálnej práce v rámci probácie
- Slabnutí dôraz na poskytovanie pomoci väzňom a rastúci dôraz na dohľad a kontrolu páchatel'ov
- Rozvoj a význam alternatívnych trestov a rastúca úloha probačných služieb ako orgánu povereného výkonom alternatívnych trestov.

V našom príspevku sa, vzhľadom na ústrednú tému tejto konferencie, zameriame na tie aspekty výkonu probácie, ktoré súvisia s legitimitou sociálnej práce v tejto oblasti a hľadaním jej profesijnej identity. Podľa nášho názoru ide predovšetkým o personálne zabezpečenie výkonu probácie, jej legislatívnu úpravu, konkrétne činnosti probačných pracovníkov, inštrumentálne ukazovatele probácie a inštitúcie participujúce v probačných službách. Vzhľadom k existujúcemu stavu probácie v Slovenskej republike budeme na tieto aspekty nahliadať tak z pozície legitimacy v ponímaní konkrétneho stavu daného systému, ako aj vo vzťahu k legitimizácii, tj. procesu, ktorý smeruje k dosiahnutiu legitimacy. Z pohľadu uplatnenia sociálnej práce v tejto oblasti je možné hovoriť o tzv. redukovanej legitimitate, ktorá implikuje istú ohraničiteľnosť sociálnej práci svojbytných aspektov pri výkone probácie.

LEGITIMITA SOCIÁLNEJ PRÁCE V PERSONÁLNO M ZABEZPEČENIE VÝKONU PROBÁCIE

V personálnom ponímaní výkonu probácie dominuje predovšetkým práca s páchatel'mi trestnej činnosti, v ostatnom období sa však presadzuje aj trend zaradiť do poskytovania probačných služieb

aj obeť trestnej činnosti. Okrem priamej práce s páchatelom by sa súčasťou probácie teda mala stať aj podpora obeť trestnej činnosti, aj keď „len“ v nepriamej starostlivosti o túto problematiku, spočívajúcu napr. v spolupráci s organizáciami, ktoré sa špecializujú na pomoc obetiam trestnej činnosti. Legitímnosť, resp. nelegitímnosť pôsobenia sociálneho pracovníka ako probačného úradníka súvisí s požiadavkami, ktoré sú stanovované na výkon tejto funkcie.

V Slovenskej republike sú na výkon funkcie probačného a mediačného úradníka stanovované požiadavky z hľadiska vzdelania, všeobecných spôsobilostí, odborných vedomostí, odborných zručností a osobnostných predpokladov. Potvrdenie správnosti úvah o hľadaní identity sociálnej práce v tejto oblasti predstavujú nasledovné fakty:

- na výkon funkcie probačného a mediačného úradníka je ako optimálne vzdelanie považované vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa aj v študijnom odbore sociálna práca. (akceptované je aj vzdelanie z oblasti práva, psychológie, pedagogiky, sociológie, či teológie)
- k všeobecným spôsobilostiam potrebným pre výkon tejto profesie patria aj také, ktoré sú kompatibilné s výkonom sociálnej práce, napr. analyzovanie a riešenie problémov, sociálnu komunikáciu, či schopnosť vyjednávania. (patrí sem aj motivovanie ľudí, kultivovaný písomný a slovný prejav, osobnostný rozvoj, pružnosť v myslení (adaptabilita, flexibilita, improvizácia, spôsobilosti), rozhodovanie, samostatnosť, vyjednávania, či digitálna gramotnosť).
- požadované odborné vedomosti probačného a mediačného úradníka v SR sú pochopiteľne originálne pre túto profesiu, identitu sociálnej práce podporujúce je však ich obojstranná aplikácia v existujúcom komparatívnom používaní v rôznych oblastiach profesionálneho výkonu sociálnej práce, napr. v rámci sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Zaradili by sme sem napr. vedomosti z oblasti trestného práva, hodnotenia rizík, evaluácie, či poskytovania pomoci a vykonávania kontroly.
- obdobné je to aj v rámci požiadaviek na odborné zručnosti, kde by probačný a mediačný úradník mal disponovať takýmito zručnosťami v oblasti ochranného dohľadu, dohľadu nad správaním obvineného v priebehu skúšobnej doby pri podmienenom prepustení z výkonu trestu odňatia slobody, príprave kvalitných podkladov o danom prípade, ktoré by mali umožniť prijímať tzv. informované rozhodnutia, posudzovania získaných podkladov a informácií z hľadiska ich využiteľnosti pri vykonávaní probačnej a mediačnej činnosti, či zhromažďovania podkladov a informácií potrebných pre probačnú a mediačnú činnosť týkajúcich sa napr. osoby obvineného jeho rodinného, sociálneho a pracovného prostredia.
- nezanedbateľnou požiadavkou kvalitného výkonu probačnej praxe, ale samozrejme aj sociálnej práce sú osobnostné predpoklady, kam by sme mohli zaradiť empatiu, sebaovládanie, vnútornú stabilitu, analytické myslenie, asertivitu, cieľavedomosť, komunikatívnosť, ochotu pomáhať, zmysel pre spolupatričnosť, pamäťové schopnosti, spoľahlivosť, trpezlivosť a ďalšie osobnostné predpoklady.

Podobne ako je tomu v sociálnej práci v praxi, tak aj probačnými službami sa zaoberajú profesionáli aj dobrovoľníci. Počiatky probačnej činnosti spočívali práve väčšinou v aktivitách dobrovoľníkov a charitatívnych organizácií, ktoré postupne nahradili profesionáli, organizácie financované štátom a výkonné štátne inštitúcie (Derks et.al, 2002, s.11). Tradícia, pozadie a filozofia dobrovoľníckych

prác zohrali kľúčovú úlohu počas formovania súčasných systémov probačných činností v Európe, čiže tieto personálne faktory stále viac prispievajú k rozvoju tejto oblasti, k samotnej probačnej práci a napĺňaniu jej poslania. Normatívny prístup k legitimitě pôsobenia dobrovoľníkov v probačných službách výrazne korešponduje s príslušnou legislatívnou úpravou, ktorej sa budeme venovať v ďalšej kapitole.

LEGISLATÍVNA ÚPRAVA PROBÁCIE V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Výraznou sociálnou súvislosťou existencie inštitútu probácie je jeho vnímanie ako prostriedku prevencie kriminality, resocializácie páchatel'ov trestnej činnosti a celkovej bezpečnosti komunity. Viaceré aspekty probačnej práce (napr. oblasť domáceho násillia, týrania, zneužívania a zanedbávania detí, drogová kriminalita apod.) priamo vstupujú do prevencie trestnej činnosti, predovšetkým v jej sekundárnej a terciárnej úrovni a majú profesijné konotácie so sociálnou prácou, najmä s výkonom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Javovou stránkou páchania trestnej činnosti ako prejavu poruchy sociálnoadaptačných spôsobilostí je trestný čin, ktorý je aj východiskovo spojený s aplikáciou inštitútu probácie. Z hľadiska sociálnopolitickej konceptualizácie je trestný čin závažnou patogénnou sociálnou udalosťou, ktorá môže mať dlhodobé, ale aj odstrániteľné dôsledky, ide často o nepredvídateľnú udalosť, ktorá si vyžaduje kontinuálne sociálne intervencie. Legitimita probačných intervencií súvisí s tým, že argumentmi oddôvodnený zásah do práv človeka je vtedy, keď tento človek ako slobodná bytosť nie je schopný regulovať svoje správanie v zmysle významovej zhody právnych a mravných noriem. Prácu s osobami, ktoré už spáchali trestný čin môžeme rozdeliť na penitenciárnu a postpenitenciárnu oblasť.

Penitenciárne zaobchádzanie v SR predstavuje spôsob kontaktu s odsúdenými, ako aj všetky aktivity na dosiahnutie účelu výkonu trestu odňatia slobody, najmä použitie zákonných prostriedkov na to ustanovených v podmienkach výkonu trestu odňatia slobody, pričom, ako uvádza Papšo (2008), je potrebné uplatňovať multidisciplinárny prístup. Postpenitenciárna starostlivosť zahŕňa súhrn opatrení spoločnosti, týkajúci sa osôb po prepustení z výkonu trestu odňatia slobody, v boji proti recidíve trestnej činnosti. Zaoberá sa pomocou odsúdeným osobám, po ich prepustení z výkonu trestu odňatia slobody, pričom im má podľa Papša (2012) pomôcť zaradiť sa do civilného života. K právnym normám upravujúcim túto oblasť, ako aj participáciu probačných a mediačných úradníkov v nej patria:

- Zákon NR SR č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon
- Zákon NR SR č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok
- Zákon NR SR č. 221/2006 Z.z. o výkone väzby
- Zákon NR SR č. 528/2005 Z.z. o výkone trestu povinnej práce
- Rozkaz GR ZVJS č. 60/2008 o sociálnej práci v Zbore väzenskej a justičnej stráže.

Práve uplatňovanie príslušných ustanovení týchto právnych noriem je normatívnou zložkou legitimacy probácie, v zmysle Weberovho ponímania tzv. racionálno-legálnej legitimacy. Jeho základom sú jednotlivé právne normy a právny systém ako celok. Pri hľadaní identity sociálnej práce pri takto legitimizovanom výkone probácie narážame na niektoré problémy, ako napr. na isté „odosobnenie“ úzko legislatívne ohraničeného rámca probačných činností, či výrazne znížená potreba reflektovania

morálnych súvislostí. Etickým aspektom probačnej a mediačnej služby v trestno-právnom ponímaní sa venuje Vanková (2015, s.102-105), ktorá informuje o procese tvorby, implementácie a evaluácie etického kódexu probačných a mediačných úradníkov v Slovenskej republike. Inštitút probácie môžeme považovať za plne legitímny ak existujúci normatívny poriadok (tvorený príslušnými právnymi normami) je vo svojej synergii pozitívne funkčný, a zároveň existuje dôvera všetkých zainteresovaných v potrebnosť a efektívnosť procesov upravovaných týmito právnymi normami. Z týchto dôvodov budeme v ďalšej časti venovať pozornosť vybraným legislatívnym ustanoveniam súvisiacim s výkonom probácie, ako aj uplatnením sociálnej práce v tejto oblasti.

Normatívnou stránkou legitimacy sociálnej práce v penitenciárnom prostredí, čiže v prostredí, z ktorého pochádza podstatná časť klientov probačných a mediačných úradníkov je Rozkaz GR ZVJS č. 60/2008 o sociálnej práci v Zbore väzenskej a justičnej strážne. Jeho predmetom je upraviť systém, podmienky, postup a rozsah vykonávania sociálnej práce s obvinenými a odsúdenými v ústavoch na výkon väzby a s odsúdenými v ústavoch na výkon trestu odňatia slobody Zboru väzenskej a justičnej strážne. Sociálna práca je odborná činnosť, ktorá sa zameriava na sociálnu diagnostiku, stanovenie a realizáciu postupov a metód sociálnej práce osobám so sociálnymi problémami. Cieľom sociálnej práce je zmiernenie a odstránenie sociálnych problémov alebo odstránenie možných príčin vzniku nových sociálnych problémov obvinených a odsúdených. Súčasťou sociálnej práce s odsúdenými je aj príprava odsúdených na riadny život občana a ich začlenenie do spoločnosti po prepustení na slobodu. Sociálna práca sa vykonáva s obvinenými v oddeleniach výkonu väzby a oddeleniach výkonu väzby a výkonu trestu, s odsúdenými sa vykonáva v oddeleniach výkonu väzby a výkonu trestu, oddeleniach výkonu trestu a otvorených oddeleniach, v ústavoch na výkon väzby, v ústavoch na výkon trestu odňatia slobody a Nemocnici pre obvinených a odsúdených.

Vznik nedôvery klientov k inštitútu probácie, najmä k jej nepopulárnym opatreniam obmedzujúcim slobodu a ľudské práva človeka je dôvodom k jej nelegitímnosti, napriek legislatívne potvrdenej legálnosti všetkých prebiehajúcich procesov. Ku zvýšeniu ochoty páchateľa spolupracovať prispieva možnosť ukladania alternatívnych trestov, ako charakteristická črta moderných systémov probačných služieb. Komunitné, resp. alternatívne tresty a opatrenia je možné v zmysle Odporúčania Rady Európy č. R(92)16 o Európskych pravidlách pre používanie trestov a opatrení, vykonávaných v rámci spoločnosti chápať ako tresty a opatrenia, ktoré ponechávajú páchateľa v komunite a uplatňujú obmedzenia jeho slobôd prostredníctvom ukladania podmienok alebo povinností.

PROBÁCIA AKO PROCES A KONKRÉTNE ČINNOSTI PROBAČNÝCH PRACOVNÍKOV

Aplikačný aspekt legitimacy súvisí s jej procesuálnou stránkou, tj. so spôsobmi aplikácie ustanovení príslušných právnych noriem. V rámci európskych systémov probačných služieb (Derks et.al, 2002, s.14) je veľký dôraz kladený na ochranu občanov, hodnotenie rizík a účinný výkon trestov. Procesuálna stránka napĺňania týchto cieľov sa síce v jednotlivých európskych krajinách líši, úlohy a konkrétne činnosti probačných pracovníkov sa však v zásade výrazne nelíšia. Ku kategóriám úloh väčšinou spoločným jednotlivým európskym systémom probačných služieb, ktoré sú potvrdením legitímneho pôsobenia graduovaného sociálneho pracovníka na pozícii probačného a mediačného úradníka by sme mohli zaradiť:

- Správy, čiže predkladanie písomných správ orgánov trestného súdnictva (napr. vyšetrovacích správ, charakteristiky obžalovaného, odborných posudkov apod.)
- Vymáhanie trestov a opatrení, čiže akáci exekúcia rozsudkov vynesených súdnymi orgánmi,

čo zahŕňa napr. komunikáciu s páchatelom a organizáciou, v ktorej má byť trest vykonaný, kontrolu výkonu a plnenia trestov apod.

- Poradenské služby ako činnosti zamerané na umožnenie klientovi (páchatelovi trestnej činnosti) v spoločnosti úspešne fungovať, a to prostredníctvom napr. poskytovania informácií, pomoci pri riešení problémov, vytváraní kontaktov apod.
- Mediácia, ktorá sa síce nepovažuje za integrálnu súčasť probačných služieb, ale z procesuálneho hľadiska je veľmi významnou, lebo umožňuje sprostredkovať riešenie konfliktných situácií.
- Starostlivosť po prepustení z výkonu trestu, ktorá bola pôvodne hlavnou úlohou probačných služieb, je v súčasnosti súčasťou tak systému probačných služieb (podmienečné prepustenie z výkonu trestu s probačným dohľadom) ako aj praktického výkonu sociálnej práce (sociálna kuratela).

Probačnú a mediačnú činnosť v trestnej justícii v Slovenskej republike v súčasnosti upravuje najmä Zákon NR SR č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch. Probáciou sa na účely tohto zákona rozumie organizovanie a výkon dohľadu nad obvineným, obžalovaným alebo odsúdeným, kontrola výkonu trestu nespojeného s odňatím slobody vrátane uloženej povinnosti alebo obmedzenia, dohľad nad správaním obvineného v priebehu skúšobnej doby pri podmienečnom prepustení z výkonu trestu odňatia slobody, pomáhanie obvinenému v priebehu skúšobnej doby a počas kontroly výkonu trestov nespojených s odňatím slobody, aby viedol riadny život a vyhovel podmienkam, ktoré mu boli uložené rozhodnutím prokurátora alebo súdu v trestnom konaní. Mediáciou sa rozumie mimosúdne sprostredkovanie riešenia sporu medzi poškodeným a obvineným. Mediácia sa vykonáva len so súhlasom poškodeného a obvineného. Ak je obvineným mladistvý, na vykonanie mediácie je potrebný aj súhlas jeho zákonného zástupcu.

PREHĽAD INŠTRUMENTÁLNYCH UKAZOVATEĽOV PROBÁCIE

Inštitút probácie sa prakticky vykonáva najmä prostredníctvom opatrení, ktoré ho nielen legitimizujú, ale vytvárajú aj priestor pre (redukovanú) legitimizáciu sociálnej práce v probácii. V úvode tejto kapitoly ponúkame prehľad agendy probácie v Slovenskej republike, ktorý spočíva v sumarizácii počtov pridelených a ukončených probácií v SR v rokoch 2011 - 2013, ktoré sme získali so zdrojov Ministerstva spravodlivosti SR. Konkrétne ide o štatistické ukazovatele probácie v oblasti podmienečného odkladu výkonu trestu odňatia slobody s probačným dohľadom, podmienečného prepustenia z výkonu trestu odňatia slobody s probačným dohľadom, probácie na pokyn predsedu senátu alebo prokurátora, nahradenia peňažného trestu všeobecne prospešnou činnosťou, trestu povinnej práce, trestu domáceho väzenia, ochranného dohľadu a väzby, ktorá bola nahradená probačným dohľadom.

T1 Prehľad agendy probácie v SR za roky 2011 - 2014

	2011		2012		2013		2014	
	P	U	P	U	P	U	P	U
1	2166	1620	1869	2068	242	1285	1539	103
2	721	544	519	637	116	512	563	50
3	2101	2149	1253	542	34	1664	412	16
4	13	0	35	1	0	10	2	1
5	2236	1238	3179	3946	1962	4541	2843	1253

6	26	32	25	36	14	38	31	9
7	129	38	151	168	9	148	167	6
8	313	238	231	296	94	199	246	70
9	7 705	5921	7262	7 749	2490	8799	5818	1511

Zdroj: Štatistické ročenky Ministerstva spravodlivosti SR

Legenda:

P- pridelené probácie

U- ukončené probácie

1 – podmienený odklad VTOS s probačným dohľadom

2 – podmienené prepustenie z VTOS s probačným dohľadom

3 – probácie na pokyn predsedu senátu alebo prokurátora

4 – nahradenie peňažného trestu všeobecne prospešnou činnosťou

5 – trest povinnej práce

6 – trest domáceho väzenia

7 – ochranný dohľad

8 – väzba nahradená probačným dohľadom

9 - Spolu

Z množstva uvedených ukazovateľov dominuje predovšetkým probačný dohľad, ktorému sa venuje napr. Vanková (2015, s.44-48), ktorá uvádza, že probačný dohľad v zásade prebieha v troch fázach:

- prvá fáza spočíva v konzultáciách, podávaní informácií, oboznámení s priebehom ďalšej spolupráce a v zisťovaní potrebných informácií,
- druhá fáza sa týka zostavenia probačného programu, kde sa dohodnú pravidlá spolupráce, špecifikuje sa program v závislosti od rozhodnutia súdu,
- tretia fáza probačného dohľadu sa týka ukončenia spisu, kde sa do psius založí rozhodnutie súdu o vykonaní, či zmene trestu, alebo o jeho upustení a následne sa spis ukončí.

Profilovanie výkonu probácie ako profesionálnej sociálnej práce v trestnej justícii si vyžaduje identifikáciu už v nej zakomponovaných konceptov sociálnej práce, ako aj inovatívny prístup k presadzovaniu ďalších znakov profesijnej identity sociálnej práce ako súčasti profesionálneho výkonu probácie. Podrobnejšie sa tejto problematike venuje Lulei (2011) v publikácii Sociálna práca v trestnej justícii a probácia.

INŠTITÚCIE PARTICIPUJÚCE V PROBAČNÝCH SLUŽBÁCH V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Jedným z typov legitimacy inštitúcií je aj tzv. kognitívna legitimita (Kubálek,2006), podľa ktorej si inštitúcia zabezpečuje legitimitu cez také procesné postupy, ktoré sú pre danú inštitúciu vhodné, efektívne a účelné. Inštitucionálne aspekty výkonu probácie v európskej dimenzii sú determinované najmä úlohami, ktoré sú z tohto hľadiska v rámci probácie zabezpečované. K takýmto úlohám spoločným všetkým európskym probačným službám a potvrdzujúcim legitímne postavenie sociálnej práce v tejto oblasti patria (Derks et.al, 2002, s.15-16):

- poskytovanie informácií súdnym a iným orgánom, ktoré napomáhajú pri vynesení rozsudku, či pri iných rozhodnutiach,
- organizácie, realizácia a kontrola alternatívnych trestov a opatrení,
- poskytovanie sociálnych intervencií, pomoci a podpory po prepustení z výkonu trestu,
- zabezpečovanie rozvoja programov zameraných na odklon obvinených od trestného stíhania,
- zabránenie páchatelom v opätovnom kontakte s trestnou činnosťou,
- prispievanie k formovaniu bezpečnej spoločnosti,
- kontrolovanie podmienok uložených odsúdeným,
- zainteresovanie významných organizácií pôsobiacich v komunite do zvyšovania úspešnosti probačných služieb a výkonu alternatívnych trestov,
- pomoc rodinám odsúdených v oblasti sociálnej reintegrácie odsúdeného.

V systéme trestnej justície v SR vykonáva probačný a mediačný úradník činnosť v štátnozamestnaneckom pomere, pričom jeho služobným úradom je súd. Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky koncepcne a metodicky riadi a usmerňuje výkon probácie a mediácie. V marci 2014 obnovil minister spravodlivosti činnosť Rady pre probáciu a mediáciu. Rada pre probáciu a mediáciu fungovala aj v minulosti, a to od roku 2004 do roku 2006, kedy ukončila svoju činnosť. Hlavným cieľom obnovenia činnosti poradného orgánu ministra je vytvorenie platformy, na ktorej bude možné diskutovať aktuálne problémy mediácie a probácie a vymieňať si informácie o najlepších praktikách pri využívaní týchto inštitútov. Okrem mediácie a probácie v trestnom práve bude predmetom činnosti rady aj príprava modernizácie pravidiel mediácie v netrestnom práve ako súčasť podpory alternatívneho riešenia civilných sporov.

Opodstatnenosť takéhoto orgánu vo vzťahu k legitímite probácie spočíva v nevyhnutnom zabezpečení jej vykonávania na základe permanentne optimalizovaného a kvalifikovaného koncipovania a rozvíjania tohto inštitútu trestného práva. Z tohto dôvodu je Rada stálym poradným, odborným a iniciatívnym orgánom ministra spravodlivosti Slovenskej republiky, prerokúva stratégiu rozvoja probácie a mediácie a vyslovuje sa k návrhom konkrétnych opatrení na jej realizáciu, pripravuje a predkladá ministrovi informácie, správy a návrhy súvisiace s uskutočňovaním stratégie rozvoja probácie a mediácie, vyjadruje sa ku koncepčným zámerom a návrhom Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky pre oblasť probácie a mediácie, predkladá ministrovi iniciatívne návrhy pre oblasť probácie a mediácie a prerokúva zásadné materiály vzťahujúce sa na oblasť probácie a mediácie.

Samotná probácia je inštitútom vychádzajúcim z restoratívneho poňatia trestnej spravodlivosti (Vanková, 2015, s.41). Restoratívna justícia je charakteristická používaním alternatívnych postupov, čiže odlišnými riešeniami trestných vecí v porovnaní s klasickým súdnym procesom. Práve využívanie alternatívnych trestných postupov je možnosťou pre legítimne uplatnenie sociálnej práce pri výkone probácie, pretože aplikácia alternatívnosti lepšie umožňuje zachovať autonómnosť sociálneho klienta, ako aj kongruentné pôsobenie sociálneho pracovníka v probačných službách.

ZÁVER

V závere nášho príspevku by sme radi upozornili na tie otázky legitimacy sociálnej práce pri výkone probácie, ktoré z hľadiska hľadania identity sociálnej práce ako profesie majú najvýraznejšiu perspektívu potrebnosti ich zodpovedania. Vzhľadom k téme príspevku ich ponechávame vo forme otázok, ktoré nielen identifikujú normatívny rámec legitimacy sociálnej práce, ale poukazujú aj na deskriptívne hľadisko ponímania sociálnej práce a jeho zakomponovania v agende probácie. K týmto otázkam, podľa nášho názoru, predovšetkým patria:

1. Aký je význam a podiel moci a nátlaku v rámci výkonu probácie a ako je tento prístup kompatibilný s uplatňovanými modelmi sociálnej práce?
2. Akým spôsobom môže sociálna práca eliminovať napätie medzi systémom probačných služieb a životným svetom klienta?
3. Je možné zachovať autonómiu klientov probácie, ak si situáciu, v ktorej sa ocitli nezvolili dobrovoľne?
4. Dokáže sociálna práca v rámci výkonu probácie zabrániť ohrozeniu integrity sociálneho klienta?
5. Je využívanie kvalifikovaných sociálnych pracovníkov v probačných službách prejavom spoločenskej aktivizácie?
6. Môže byť jednostranné zdôrazňovanie aspektu invenčnosti (napr. prostredníctvom zavádzania systému elektronického monitoringu osôb) ako príklad sociálno-technologického prístupu v sociálnej práci ohrozením pôsobenia sociálnych pracovníkov v tejto oblasti?
7. Bude pomáhajúci profesionál (sociálny pracovník ako probačný a mediačný úradník) bráný na zodpovednosť za pomoc, ktorá nepomáha?
8. Je sociálny pracovník v pozícii probačného a mediačného úradníka schopný deskriptívne legitimizovať svoju profesijnú identitu?

Zodpovedanie týchto otázok bude súčasťou ďalšieho vývoja profesie, jej legislatívnej úpravy, výsledkov závažných odborných diskusií, inštitucionálneho legitimizovania toho, čo sociálna práca je, resp. nie je (Komora sociálnych pracovníkov, Asociácia vzdelávateľov v sociálnej práci v SR), ako aj odbornej reflexie podnetov (nielen) z probačnej praxe, ale aj ďalších súvisiacich oblastí profesionálneho výkonu sociálnej práce, ktorými sú napr. Sociálna kuratela, služby zamestnanosti, či postupnými krokmi profesionalizovaný výkon sociálnej práce v neziskových organizáciách pôsobiach v tejto oblasti.

ZOZNAM CITOVANEJ LITERATÚRY

1. DERKS, Jack. et.al.: *Probace v Evropě*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002. ISBN 80-7338-007-2
2. Elektronické služby monitoringu obvinených a odsúdených osôb. Bratislava: MS SR, 2014.
3. Odporúčanie Rady Európy č. R(92)16 o Európskych pravidlách pre používanie trestov a

opatrení, vykonávaných v rámci spoločnosti.

4. KUBÁLEK, Martin. *Legitimita lokálnych politických inštitúcií* [online]. Dostupné na internete: <http://www.cspv.cz/dokumenty/kongres2006>, 12.6.2015, 8:38
5. LAAN, Geert van der. *Otázky legitimacy sociální práce*. Ostrava: ZSF OU, 1998. ISBN 80-85834-41-3
6. LULEI, Martin. *Sociálna práca v trestnej justícii a probácia*. Nitra: FSVaZ UKF, 2011, 136s. ISBN 978-80-8094-945-7
7. PAPŠO, Peter. Penitenciárna starostlivosť v kontexte sociálnej práce. In: *Pedagogická evaluace '08 / Socialia 2008*. Ostrava: PF OU, 2008. ISBN 978-80-7368-655-0
8. Rozkaz GR ZVJS č. 60/2008 o sociálnej práci v Zbore väzenskej a justičnej stráže.
9. Štatistické ročenky Ministerstva spravodlivosti SR. Bratislava: MS SR, 2014.
10. Štatút Rady pre probáciu a mediáciu. Bratislava: MS SR, 2015.
11. VANKOVÁ, Katarína. *Probačná a mediačná služba*. Nitra: FSVaZ UKF, 2015, 115s. ISBN 978-80-558-0748-5
12. Zákon NR SR č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch
13. Zákon NR SR č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon
14. Zákon NR SR č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok
15. Zákon NR SR č. 221/2006 Z.z. o výkone väzby
16. Zákon NR SR č. 549/2003 Z.z. o súdnych úradníkoch
17. Zákon NR SR č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele
18. Zákon NR SR č. 528/2005 Z.z. o výkone trestu povinnej práce
19. Zákon NR SR č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti

PREMENY SOCIÁLNEJ PRÁCE

HLADANIE IDENTITY PROFESIE

EDITORI:

Katarína Levická - Peter Patyi

Obálka & Layout:

Peter Patyi

Prvé vydanie
Náklad: 150

TRNAVA, 2015

Vydala Katedra sociálnej práce, Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity v Trnave

ISBN 978-80- 8082-939- 1

POZVÁNKA NA 3. ROČNÍK KONFERENCIE RES SOCIALIS

ERIS
EUROPEAN RESEARCH INSTITUTE
FOR SOCIAL WORK

RES SOCIALIS 2017
27.-28. APRÍL
FAKULTA ZDRAVOTNÍCTVA A SOCIÁLNEJ PRÁCE
TRNAVSKEJ UNIVERZITY V TRNAVE
AULA FAZMANEUM

RES SOCIALIS 2017

Sociálna práca v meniacej sa Európe

ZÁŠTITU NAD KONFERENCIOU PREBRALI

Minister práce sociálnych vecí a rodiny SR JUDr. Ján Richter

Rektor Trnavskej univerzity v Trnave prof. doc. JUDr. Marek Šmid, PhD.

Dekan Fakulty zdravotníctva a sociálnej práce TU prof. MUDr. Jaroslav Slaný, CSc.

POZVANIE NA KONFERENCIU PRIJALI

Prof. LIBOR MUSIL

Masaryk University

Prof. SANDRO CATTACIN

Université de Genève

Prof. JUHA HÄMÄLÄINEN

University of Eastern Finland Kuopio

**SLOVAK RESEARCH
AND DEVELOPMENT
AGENCY**

KONFERENCIA SA KONÁ S PODPOROU AGENTÚRY NA PODPORU VÝSKUMU A VÝVOJA
AKO SÚČASŤ PROJEKTU APVV /0524-12/ IDENTITA SOCIÁLNEJ PRÁCE V KONTEXTE SLOVENSKA

Všetky potrebné informácie o nadchádzajúcej konferencii RES SOCIALIS 2017 nájdete na webe konferencie: <https://sites.google.com/a/sp.truni.sk/ressocialis/>

ISBN 978-80-8082-939-1

9 788080 829391